

**SPRAWOZDANIE Z KONSULTACJI Z JEDNOSTKAMI SAMORZĄDU
TERYTORYALNEGO, PARTNERAMI SPOŁECZNYMI I GOSPODARCZYMI
DOTYCZĄCYCH PROJEKTU „PROGRAMU ODBUDOWY POPULACJI
ZWIERZINY DROBNEJ W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM”**

Wstęp:

Uchwałą nr 1433/64/11 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 12 lipca 2011 r. w sprawie przyjęcia projektu „Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie mazowieckim” oraz przekazania go do konsultacji z jednostkami samorządu terytorialnego, partnerami społecznymi i gospodarczymi przyjęto projekt „Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie mazowieckim” zwany dalej projektem „Programu” opracowany przy współudziale Zarządu Okręgowego Polskiego Związku Łowieckiego w Warszawie i przekazano go do konsultacji z jednostkami samorządu terytorialnego oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi.

Zgodnie z art. 6 ust. 2a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) komunikat Zarządu Województwa Mazowieckiego informujący o konsultacjach został ogłoszony dnia 21 lipca 2011 r. w dzienniku o zasięgu regionalnym - „Dziennik Gazeta Prawna” - wydanie mazowieckie oraz na stronie internetowej Samorządu Województwa Mazowieckiego.

W myśl zapisów przytoczonej ustawy w terminie 35 dni od dnia przedmiotowego ogłoszenia zainteresowane podmioty wyraziły opinię na temat projektu „Programu”.

W ramach konsultacji opinie do projektu „Programu” wyraziły: Klub Przyrodników oraz Pracownia Badań Ornitologicznych Muzeum i Instytut Zoologii, Polskiej Akademii Nauk.

Ww. uwagi zostały przekazane Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku Łowieckiego w Warszawie z prośbą o szczegółowe odniesienie się do ich treści.

Uwagi zgłaszane w trakcie procesu konsultacyjnego oraz stanowisko Zarządu Okręgowego Polskiego Związku Łowieckiego w Warszawie zostały zawarte w niniejszym sprawozdaniu wraz z rekomendacjami, co do merytorycznej zasadności uwzględnienia poszczególnych wniosków w ostatecznej wersji projektu „Programu”.

Zgodnie z zapisami art. 6 ust. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, sprawozdanie z konsultacji z jednostkami samorządu

terytorialnego oraz partnerami społecznymi i gospodarczym winno być podane do publicznej wiadomości na stronie internetowej Samorządu Województwa Mazowieckiego.

Wymienione sprawozdanie zostanie również przekazane Zarządowi Okręgowego Polskiego Związku Łowieckiego w Warszawie w celu sformułowania ostatecznej wersji projektu „Programu” uwzględniającej zawarte w nim rekomendacje.

Przebieg i wyniki konsultacji z jednostkami samorządu terytorialnego oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi:

W ramach konsultacji opinie do projektu „Programu” wyraziły: Klub Przyrodników oraz Pracownia Badań Ornitologicznych Muzeum i Instytut Zoologii, Polskiej Akademii Nauk w terminie zgodnym z zapisami ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*.

Klub Przyrodników, reprezentowany przez mgr inż. Roberta Stańko (Prezesa Klubu), pismami z dnia 8 sierpnia 2011 r. i 16 sierpnia 2011 r. wyraził opinię na temat projektu „Programu”. Ww. stanowisku podkreślono fakt, że spadek liczebności populacji zwierzyny drobnej jest poważnym problemem, nie tylko w Polsce ale i całej Europie oraz, że projekty ochrony drobnych gatunków zwierząt, związanych z krajobrazem rolniczym, zarówno przez ich reintrodukcję, ochronę siedlisk bytowania jak i edukację społeczeństwa są bardzo istotne dla poprawy tej sytuacji. Zakwestionowano jednocześnie słuszność finansowania przedsięwzięcia, w formie przedstawionego do konsultacji projektu „Programu” ze źródeł przeznaczonych na ochronę środowiska i przyrody, w tym ze źródeł Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie.

Ww. pogląd uzasadniono powołując się na następujące aspekty projektu „Programu”:

- introdukcja bażanta – w aspekcie niezgodności wsiedlania bażanta, jako gatunku obcego z zapisami obowiązującego prawa oraz w aspekcie niebezpieczeństwa negatywnego wpływu na populację rodzimych gatunków chronionych np.: cietrzewia,
- wprowadzanie osobników gatunków, o których mowa w projekcie „Programu”, pochodzących z hodowli lub innych części kraju w kontekście możliwości zaburzenia puli genetycznej;
- metodyka programu w aspekcie jej niekompletności i ogólnikowości dot. następujących punktów projektu „Programu”: redukcji liczebności drapieżników (w tym niezgodnej z prawem redukcji gatunków drapieżników znajdujących się pod ochroną), działań dotyczących poprawy warunków bytowania gatunków zwierzyny

drobnej, wsiedlania gatunków będących obiektem projektu „Programu”, monitoringu dotyczącego oceny stanów ilościowych zwierzyny drobnej i drapieżnej na obszarach planowanych działań i oceny realizacji celów projektu „Programu”).

W opinii Klubu Przyrodników zakwestionowano projekt „Programu” w części dotyczącej aspektu prawnego introdukcji bażanta. Zwrócono uwagę na to, że bażant jest gatunkiem obcym w sensie art. 5 ust 1c ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, póź, 1220, z późn. zm), a art. 120 ust. 1 ww. ustawy wyraźnie zabrania wprowadzania do środowiska przyrodniczego gatunków obcych. Przesłanka dotycząca zakazu wsiedlania bażanta przez obowiązujące prawo, w opinii Klubu Przyrodników przemawia za odrzuceniem wersji projektu „Programu” przedstawionej do konsultacji. Jednocześnie podkreślono konieczność wprowadzania metod kontroli i ograniczania gatunków obcych oraz zapobiegania dalszym ich introdukcjom wynikającą z zobowiązań konwencji międzynarodowych. Jako kolejny argument negujący zasadność finansowania introdukcji bażanta z funduszy przeznaczonych na ochronę środowiska przytoczono możliwość negatywnego wpływu bażanta na gatunki chronione np.: cietrzewia. Zwrócono uwagę na to, że bażant jest traktowany jako gatunek potencjalnie inwazyjny, który może stanowić konkurencję zarówno dla cietrzewia jak i dla przepiórki i kuropatwy. Zaznaczono, że istnieją również przesłanki do tego aby sądzić, że bażant może się krzyżować z cietrzewiem oraz roznosić groźne dla tego gatunku choroby.

W opinii Klubu Przyrodników zwrócono uwagę również na to, że osobniki gatunków będących obiektem wsiedleń w projekcie „Programu”, będą pochodziły z hodowli zamkniętych Polskiego Związku Łowieckiego lub będą pozyskiwane poprzez odłowy z innych części kraju. Wyrażono przekonanie, że w kontekście zapisów art. 46 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* wprowadzanie osobników pochodzących z hodowli lub innych części kraju stoi w sprzeczności z prawidłowo rozumianą ochroną przyrody (ochroną na poziomie genu) i może istotnie zaburzyć pulę genetyczną zająca i kuropatwy na Mazowszu. Klub Przyrodników uważa za bezzasadne wprowadzanie osobników pochodzących z hodowli lub innych części kraju, gdyż na Mazowszu istnieją jeszcze na tyle duże zasoby zająca i kuropatwy, że z powodzeniem można by pobrać z nich osobniki przeznaczone do rozmnażania i wprowadzania do środowiska.

W stanowisku Klubu Przyrodników odniesiono się również do niewystarczającego opisu aspektu projektu „Programu” dotyczącego redukcji liczebności drapieżników. Szczególnie zwrócono uwagę, na to, że w przedmiotowym dokumencie nie przedstawiono konkretnej listy gatunków przeznaczonych do odstrzału wraz z informacjami ile maksymalnie

sztuk każdego gatunku zostanie odstrzelonych oraz jakie są podstawy merytoryczne wyboru konkretnych gatunków i liczby ich osobników przeznaczonych do redukcji. Zwrócono również uwagę na aspekt projektu „Programu” poruszający możliwość redukcji niektórych drapieżników znajdujących się pod ochroną, jako niezgodnego z obowiązującym prawem zarówno polskim jak i europejskim. W ocenie Klubu Przyrodników w projekcie „Programu” nie podano wystarczających merytorycznych przesłanek do podjęcia redukcji liczebności takich drapieżników jak kuna leśna, tchórz, kuna domowa i borsuk, jako gatunków istotnie limitujących liczebność kuropatwy, zająca i bażanta. Wskazano również na braki metodyki dotyczące odławiania części gatunków w pułapki żywołowne pod względem braku informacji w stosunku do jakich gatunków będzie to stosowane i co będzie się działo z odłowionymi osobnikami, ilości pułapek planowanych do wystawienia oraz metody rozstawiania pułapek. Klub Przyrodników wskazał również na konieczność szczegółowego opisanie pod względem metod wykonania, lokalizacji i podstaw merytorycznych planowanej w projekcie „Programu” redukcji drapieżników synantropijnych. W ocenie Klubu Przyrodników niewystarczająco w projekcie „Programu” opisano działania dotyczące poprawy warunków bytowania gatunków zwierzyny drobnej będącej obiektem wsiedleń oraz aspektu redukcji liczebności drapieżników. Zwrócono uwagę na to, że w opisie planowanych działań w ramach realizacji projektu „Programu” dot. uzupełnienia istniejących oraz tworzenia nowych miedz, nie uwzględniono aspektu uzgodnień z właścicielami pól. Ponadto nie przedstawiono informacji o metodyce tworzenia poletek karmowo-ochronnych wraz z uzasadnieniem do ich stosowania i niewystarczająco opisano aspekt budowy i wystawiania urządzeń do dokarmiania zwierzyny. W ocenie Klubu Przyrodników tworzenie poletek karmowo-ochronnych oraz budowanie i wystawianie urządzeń do dokarmiania zwierzyny mają zdecydowanie większy związek z praktykami łowieckimi niż prawdziwą ochroną przyrody. Podniesiono również argument dotyczący braków w opisach metodyki i lokalizacji wsiedlania gatunków będących obiektem projekt „Programu”, jak również braku opisu metodyki monitoringu dotyczącego oceny stanów ilościowych zwierzyny drobnej i drapieżnej na obszarach planowanych działań i oceny realizacji celów projektu „Programu”.

Pracownia Badań Ornitologicznych, Muzeum i Instytut Zoologii, Polskiej Akademii Nauk reprezentowana przez dr hab. Tomasza D. Mazgajskiego, dr Przemysława Chylareckiego oraz dr Michała Żmihorskiego, pismem z dnia 20 sierpnia 2011 r. wyraziła opinię, że w obecnej postaci projekt „Programu” nie gwarantuje poprawy sytuacji populacji zwierzyny drobnej, a zadania przewidziane w projekcie nie powinny być finansowane ze

środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie.

Ww. pogląd uzasadniono negując następujące punkty projektu „Programu”:

- introdukcja bażanta w aspekcie potrzeby introdukcji oraz diagnozy spadku liczebności populacji a także w aspekcie niebezpieczeństwa negatywnego wpływu na populację rodzimych gatunków chronionych np.: cietrzewia,
- reintrodukcja kuropatwy i zająca w aspekcie jej skuteczności w stosunku do poniesionych kosztów oraz w aspekcie różnic struktury genetycznej populacji naturalnej i introdukowanej,
- metodyka programu w aspekcie jej niekompletności i ogólnikowości.

W opinii Pracowni Badań Ornitologicznych zakwestionowano aspekt potrzeby introdukcji bażanta będącej przedmiotem projektu „Programu”. Zwrócono uwagę, że bażant jest w Polsce gatunkiem obcym (pierwotnie gatunek ten występował w Azji) i rozpatrywanie liczebność i dynamiki jego populacji w kontekście stanu krajowego środowiska naturalnego jest błędne. Ww. opinii stwierdzono, że spadek liczebności bażanta ma konsekwencje jedynie dla intensywności polowań i nie wpisuje się tym samym w „ochronę różnorodności biologicznej”. Ponadto zaznaczono, że introdukcja obcych gatunków celem sztucznego wzbogacenia zasobów zwierzyny łownej nie znajduje uzasadnienia w podstawach prawnych. Zwrócono również uwagę na to, że introdukcje geograficznie obcych gatunków roślin i zwierząt nie mogą być uznawane jako wzbogacanie ekosystemu i podnoszenie różnorodności biologicznej - są one zagrożeniem dla zachowania różnorodności biologicznej. Poruszono również aspekt niebezpieczeństwa negatywnego wpływu proponowanej w projekcie „Programu” introdukcji bażanta dla populacji cietrzewia argumentując tym, że bażant wchodzi w interakcje z rodzimymi gatunkami chronionymi. W przekonaniu Pracowni Badań Ornitologicznych w projekcie „Programu” nie przedstawiono wiarygodnej diagnozy spadku liczebności bażanta uzasadniającej potrzebę introdukcji tego gatunku a potwierdzającej tezę o sporym spadku jego liczebności w ostatnich latach.

Ponadto w opinii ww. instytucji poruszono aspekt reintrodukcji kuropatwy i zająca w świetle jej skuteczność w stosunku do poniesionych kosztów. Posiłkując się badaniami z różnych regionów świata zwrócono uwagę na dyskusyjność skuteczności programów reintrodukcji dotyczących kuropatwy, w zestawieniu z wysokimi nakładami finansowymi tego typu działań. Przytoczono badania, które wskazują, że istnieje wysoka śmiertelność wsiedlanych osobników kuropatw w pierwszych dniach po wypuszczeniu, sięgająca 40% w trakcie początkowych 2 tygodni. Wskazano, że w pierwszym roku po wsiedleniu przeżywa

jedynie 3-7% wsiedlanych osobników. Ponadto pochodzące z wsiedleń kuropatwy wykazują zaburzone preferencje siedliskowe a samice cechują się obniżonymi wskaźnikami rozrodczości. W opinii zaznaczono, że w projekcie „Programu” brak szczegółowej analizy wymienionego zagadnienia oraz wiarygodnych szacunków odnośnie przeżywalności reintrodukowanych ptaków i ich rekrutacji do populacji wolnożyjącej. Podobnie zwrócono uwagę na dyskusyjność skuteczności programów reintrodukcji dotyczących zająca, w zestawieniu z wysokimi nakładami finansowymi. Posiłkując się badaniami z różnych regionów świata wskazano, że skuteczność reintrodukcji w przypadku tego gatunku jest zazwyczaj bardzo niewielka, z uwagi na wysoką śmiertelność wsiedlanych osobników. Przytoczono badania potwierdzające, że roczna śmiertelność wypuszczanych zajęcy wynosi 72% oraz badania według, których ponad 68% wypuszczanych zajęcy ginie w ciągu pierwszych 10 dni od wypuszczenia, a w ciągu pierwszego miesiąca od wypuszczenia ginie, głównie z powodu drapieżnictwa, blisko 80% reintrodukowanych osobników.

W ocenie Pracowni Badań Ornitologicznych w projekcie „Programu” nie podano wystarczających przesłanek, by uznać za wiarygodne szacunki dotyczące wskaźników rezultatu reintrodukcji kuropatwy i zająca. Zwrócono uwagę również na to, że w ww. projekcie nie przedstawiono sposobów uzyskania podanych wskaźników (tj. metody oceny liczebności wskazanych gatunków w warunkach terenowych). W opinii poruszono również fakt pominięcia w projekcie „Programu” aspektu dotyczącego różnic struktury genetycznej populacji naturalnej i introdukowanej wymienionych gatunków. W ocenie Pracowni Badań Ornitologicznych projekt „Programu” jest mało precyzyjny i ogólnikowy pod względem metodyki proponowanych zadań oraz niepełny w aspekcie braku metodyki pomiaru wskaźników rezultatu projektu.

W opinii ww. instytucji zauważono, że projekt „Programu” celnie diagnozuje zły stan populacji kuropatwy i zająca.

Ustosunkowanie się do uwag zgłaszanych w trakcie trwania konsultacji - stanowisko Zarządu Okręgowego Polskiego Związku Łowieckiego w Warszawie:

Uwagi zgłoszone w ramach konsultacji zostały przekazane Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku Łowieckiego w Warszawie zwanego dalej PZŁ, który pismem z dnia 13 września 2011 r. odniósł się do treści przedmiotowych uwag.

W ocenie PZŁ działania będące przedmiotem projektu „Programu” wpisują się w cele ochrony przyrody – służą ciągłości istnienia gatunków oraz kształtują postawę człowieka wobec przyrody.

Odnosząc się do zagadnienia kwestionowanej introdukcji bażanta ww. instytucja przywołuje fakt, że bażant występuje w Polsce od XIII wieku, w tym także na terenie obecnego województwa mazowieckiego i mimo, że jest sklasyfikowany jako gatunek obcy na terenie Europy, to od stuleci jest gatunkiem występującym na obszarze niemal całego kontynentu. W ocenie PZŁ aspekt niebezpieczeństwa negatywnego wpływu bażanta na populację rodzimych gatunków jest czysto teoretyczny. Ww. instytucja neguje uwagi opiniodawców dotyczące potrzeby introdukcji i diagnozy spadku liczebności populacji bażanta, powołując się na to, że podmioty wnoszące uwagi bazują na danych uzyskanych w skali całego kraju, zaś dane o liczebności bażanta w województwie mazowieckim wykorzystane w projekcie „Programu” pochodzą z najbardziej wiarygodnego źródła tj. corocznych inwentaryzacji wykonywanych przez koła łowieckie dzierzawiące obwody na terenie województwa.

Odnosząc się do poruszonego w uwagach aspektu reintrodukcji kuropatwy i zająca w kontekście jej niskiej skuteczności z uwagi na niską udatność wsiedleń, PZŁ przyznał, że faktem jest niewielka przeżywalność wsiedlanych kuropatw i zający hodowlanych ale jednocześnie zaznaczył, że na terenach w których dokonuje się zasiedleń liczebność ww. gatunków systematycznie wzrasta.

PZŁ rozpatrując kolejne zagadnienie projektu „Programu”, do którego wniesiono uwagi dotyczące reintrodukcji kuropatwy i zająca w aspekcie różnic struktury genetycznej populacji naturalnej i introdukowanej w kontekście wprowadzania osobników, pochodzących z hodowli lub innych części kraju jako możliwości zaburzenia puli genetycznej, przytoczył opinię prof. dr hab. Romana Dziedzica z Zakładu Ekologii Zwierząt i Łowiectwa Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Ww. opinii zwrócono uwagę na fakt, że zapisy art. 46 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody*, na który powołuje się podmiot wnoszący uwagi, stanowi o ochronie puli genowej zwierząt objętych ochroną gatunkową, a kuropatwa i zając mają status gatunków łownych tak więc argument dotyczący niezgodności z prawem wsiedlania przedmiotowych gatunków na ww. zasadach nie jest uzasadniony. Ponadto przywołano również wyniki badań genetycznych zający w różnych rejonach Polski wskazujące na brak specyficznej puli genowej w poszczególnych regionach. W ocenie Zakładu Ekologii Zwierząt i Łowiectwa Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie obecnie odbudowa liczebności do poziomu zagęszczenia, które pozwalałoby na trwałe

i samodzielne funkcjonowanie populacji oprócz szeregu innych działań wymaga wsiedleń zwierząt z hodowli lub odłowów w innych rejonach. Ponieważ w Polsce obecnie nie ma już terenów gdzie można byłoby odłowić kuropatwy a tylko niewielki (3-5 obwodów łowieckich) obszar gdzie istnieje możliwość odłowienia zajęcy, praktycznie, jedynym realnym sposobem poprawy jest wsiedlanie zwierząt z hodowli - po odpowiednim zaadaptowaniu.

Uwagi dotyczące niekompletności i ogólnikowości metodyki projektu „Programu” dot. m.in. redukcji liczebności drapieżników, działań dotyczących poprawy warunków bytowania gatunków zwierzyny drobnej, wsiedlania gatunków będących obiektem projektu „Programu”, monitoringu dotyczącego oceny stanów ilościowych zwierzyny drobnej i drapieżnej na obszarach planowanych działań, w ocenie PZŁ są bezzasadne. Metodyka przytoczonych działań jest powszechnie znana w kręgach myśliwych zarówno od strony teoretycznej (konsultacje z naukowcami, opracowania specjalistyczne, szkolenia, konferencje), jak i praktycznej. Odnosząc się do braku metodyki oceny realizacji celów - wskaźników rezultatu projektu „Programu”, PZŁ wyraził opinie, że wymienione wskaźniki będą mierzalne na podstawie inwentaryzacji dokonywanych przez dzierżawców i zarządców terenów, na których będą dokonywane wsiedlenia.

Reasumując PZŁ podkreślił znaczenie myśliwych, jako jedynej grupy społecznej, która w obliczu kryzysu zwierzyny drobnej podejmuje działania zapobiegające wymienionej sytuacji.

Rekomendacje dotyczące ostatecznej wersji projektu „Programu”, które zostaną przekazane Zarządowi Okręgowemu Polskiego Związku Łowieckiego w Warszawie do uwzględnienia w ostatecznej wersji projektu „Programu”:

W związku z tym, że opinia Klub Przyrodników, jak i Pracowni Badań Ornitologicznych Muzeum i Instytutu Zoologii Polskiej Akademii Nauk, wskazuje wiele cennych i merytorycznie zasadnych uwag dotyczących przekazanego do konsultacji projektu „Programu”, niezbędnym jest uwzględnienie niektórych z nich w ostatecznej wersji przedmiotowego projektu.

Reasumując uwagi nadesłane w trakcie procesu konsultacyjnego można zawęzić do następujących obszarów projektu „Programu”:

- introdukcja bażanta – w aspekcie niezgodności wsiedlania bażanta, jako gatunku obcego z zapisami obowiązującego prawa a także w aspekcie potrzeby introdukcji i diagnozy spadku liczebności populacji oraz w aspekcie niebezpieczeństwa negatywnego wpływu na populację rodzimych gatunków chronionych np.: cietrzewia,

- reintrodukcja kuropatwy i zajęcia w aspekcie jej skuteczność w stosunku do kosztów,
- reintrodukcja kuropatwy i zajęcia w aspekcie różnic struktury genetycznej populacji naturalnej i introdukowanej - wprowadzanie osobników, pochodzących z hodowli lub innych części kraju w kontekście możliwości zaburzenia puli genetycznej,
- metodyka programu w aspekcie jej niekompletności i ogólnikowości dot. następujących punktów projektu „Programu”: redukcji liczebności drapieżników (w tym niezgodności z prawem redukcji gatunków drapieżników znajdujących się pod ochroną), działań dotyczących poprawy warunków bytowania gatunków zwierzyny drobnej, wsiedlania gatunków będących obiektem projektu „Programu”, monitoringu dotyczącego oceny stanów ilościowych zwierzyny drobnej i drapieżnej na obszarach planowanych działań i oceny realizacji celów - wskaźników rezultatu projektu „Programu”).

Odnosząc się do punktu dotyczącego introdukcji bażanta należy stwierdzić, że zgodnie z art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* zabrania się wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w tym środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych. Gatunkiem obcym, zgodnie z definicją zawartą w art. 5 pkt 1c ww. ustawy, jest gatunek występujący poza swoim naturalnym zasięgiem w postaci osobników lub zdolnych do przeżycia: gamet, zarodników, nasion, jaj lub części osobników, dzięki którym mogą się one rozmnażać. Bażant w rozumieniu ww. zapisu jest sklasyfikowany, jako gatunek obcy na terytorium Europy. Norma prawna zawarta w art. 120 ust. 1 ww. ustawy wskazuje jednoznacznie, że zakaz wprowadzania do środowiska przyrodniczego odnosi się do wszystkich gatunków obcych (poza wymienionymi w art. 120 ust. 3 i 4 ww. ustawy nie mającymi zastosowania w przypadku bażanta) a pozostałe przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* nie przewidują odstępstw od wymienionego zakazu. Łamanie przedmiotowego zakazu jest wykroczeniem, podlegającym karze grzywny bądź aresztu, zgodnie z art. 131 pkt 9 ww. ustawy. Jednocześnie nie można pominąć faktu, że bażant występuje w Polsce od XIII wieku i mimo, że przez fakt swojego pierwotnego zasięgu terytorialnego został sklasyfikowany jako gatunek obcy na terenie Europy jest gatunkiem zaaklimatyzowanym na obszarze niemal całego kontynentu. W tym aspekcie przepisy prawa dotyczące całkowitego zakazu wprowadzania gatunków obcych do środowiska przyrodniczego wydają się nadmiernie rygorystyczne i zasadnym byłoby stworzenie możliwości prawnej zezwalania na wsiedlanie w niektórych miejscach „tradycyjnych” obcych gatunków łownych, jak np. bażant (po wnikliwym zbadaniu czy dane wsiedlenie nie będzie szkodliwe dla naturalnej flory, fauny ani siedlisk przyrodniczych). Ponadto bażant nie znajduje się w projekcie rozporządzenia Ministra Środowiska w *sprawie roślin*

i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym. W związku z powyższym rekomendacja w zakresie modyfikacji projektu „Programu” w aspekcie dotyczącym introdukcji bażanta będzie możliwa po uzyskaniu dodatkowych opinii prawnych. Z uwagi na możliwość eliminacji z projektu zagadnienia dotyczącego introdukcji bażanta (po uzyskaniu opinii prawnych w tym zakresie) bezprzedmiotowym staje się poruszanie pozostałych aspektów wymienionego punktu projektu, do których wniesiono uwagi w procesie konsultacyjnym tj. dot. diagnozy spadku liczebności populacji bażanta oraz niebezpieczeństwa negatywnego wpływu bażanta na populację rodzimych gatunków chronionych np.: cietrzewia.

Odnosząc się do uwag dotyczących reintrodukcji kuropatwy i zajęcia w aspekcie jej skuteczność w stosunku do kosztów należy zaznaczyć, że przed skierowaniem do konsultacji projekt „Programu” poddano ewaluacji oceniającej m.in. skuteczność i efektywność powodzenia wymienionego przedsięwzięcia. Sporządzony raport ewaluacyjny wykazał, że założenia projektu „Programu” są wykonalne. W związku z powyższym mając na względzie przede wszystkim niekwestionowaną wagę problemu, jakim jest postępująca regresja populacji zwierzyny drobnej, stwierdza się, że uwaga dotycząca reintrodukcji kuropatwy i zajęcia w aspekcie jej skuteczność w stosunku do kosztów nie jest priorytetowa.

Podobnie uwagi dotyczące reintrodukcji kuropatwy i zajęcia w aspekcie różnic struktury genetycznej populacji naturalnej i introdukowanej - wprowadzania osobników, pochodzących z hodowli lub innych części kraju w kontekście możliwości zaburzenia puli genetycznej, w świetle opinii Zakładu Ekologii Zwierząt i Łowiectwa Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie dołączonej do wyjaśnień przedstawionych przez PZŁ, nie wykluczają celowości wprowadzenia do realizacji projektu „Programu”.

Analizując uwagi nadesłane w procesie konsultacyjnym dotyczące metodyki projektu „Programu” w aspekcie jej niekompletności i ogólnikowości, należy stwierdzić, że istnieje konieczność uzupełnienia projektu w przedmiotowym zakresie. W projekcie „Programu” przedstawiono uproszczoną metodykę działań kierując się przesłanką powszechnej wiedzy (teoretycznej i praktycznej) na jej temat występującej w kręgach myśliwych – realizatorów „Programu”. Należy jednak zaznaczyć, że założeniem projektu „Programu” jest finansowanie go w części ze środków publicznych a to oznacza, że metodyka projektu musi być powszechnie czytelna, nie tylko dla określonej grupy społecznej. W związku z powyższym rekomenduje się uzupełnienie wymienionych aspektów metodyki projektu „Programu”. W szczególności do uzupełnienia metodyki wskazuje się następujące

obszary projektu „Programu”: redukcja liczebności drapieżników, działania dotyczące poprawy warunków bytowania gatunków zwierzyny drobnej, metody wsiedlania gatunków będących obiektem projektu „Programu”, monitoring dotyczący oceny stanów ilościowych zwierzyny drobnej i drapieżnej na obszarach planowanych działań i ocena realizacji celów - wskaźniki rezultatu projektu „Programu”. Jednocześnie należy uznać, że aspekt redukcji niektórych drapieżników znajdujących się pod ochroną a negatywnie oddziałujących na zwierzynę drobną np.: krukowatych w projekcie „Programu” został jednoznacznie uzależniony od uzyskaniu zgody stosownych organów administracji publicznej. W związku z powyższym nie ma konieczności uzupełniania ww. obszaru projektu „Programu”.

Podsumowanie:

Podsumowując konsultacje z jednostkami samorządu terytorialnego, partnerami społecznymi i gospodarczymi dotyczące projektu „Programu odbudowy populacji zwierzyny drobnej w województwie mazowieckim” przyjętego uchwałą nr 1433/64/11 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 12 lipca 2011 r. należy stwierdzić, że zostały one przeprowadzone w trybie ustawowym (ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*) i zaowocowały szeregiem cennych wniosków, które posłużą do przygotowania optymalnego projektu „Programu”.

Niniejsze sprawozdanie zostanie przekazane Zarządowi Okręgowego Polskiego Związku Łowieckiego w Warszawie w celu sformułowania ostatecznej wersji projektu „Programu” uwzględniającej zawarte w nim rekomendacje szczególnie w zakresie możliwości modyfikacji jego treści w aspekcie dotyczącym introdukcji bażanta oraz szerokiego uzupełnienia metodyki dotyczącej reintrodukcji kuropatwy i zająca.

Zgodnie z zapisami art. 6 ust. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*, sprawozdanie z konsultacji z jednostkami samorządu terytorialnego oraz partnerami społecznymi i gospodarczym zostanie podane do publicznej wiadomości na stronie internetowej Samorządu Województwa Mazowieckiego.

Po przedstawieniu Zarządowi Województwa Mazowieckiego projektu „Programu” uwzględniającego wnioski z konsultacji oraz raportu ewaluacyjnego nastąpi przekazanie projektu „Programu” i raportu ewaluacyjnego do wiadomości Sejmiku Województwa Mazowieckiego.

Kolejnym etapem będzie przyjęcie ww. „Programu” w drodze uchwały Zarządu Województwa Mazowieckiego.